

Mall för lokala utvecklingsstrategier

Detta dokument är en mall med korta anvisningar och teckenbegränsningar. Till hjälp för att fylla i mallen finns en handbok med ytterligare anvisningar och förklaring. En komplett lokal utvecklingsstrategi ska innehålla alla rubriker som finns i denna mall (om inte annat anges).

Text som är skriven med *kursiv* stil är Jordbruksverkets anvisningar och rekommendationer. Ni ska radera den kursiva texten från den slutliga lokala utvecklingsstrategin.

Text med normal stil ska vara gemensam i alla lokala utvecklingsstrategier. Den texten ska alltså finnas kvar i dokumentet ni skriver.

Teckenbegränsningen ska ses som en riktlinje. Den finns till för att hålla nere textmängden så att inte strategierna blir onödigt långa. Det är möjligt att både ha färre och vid behov fler tecken än vad som anges under varje avsnitt.

Lokal utvecklingsstrategi för kommunerna Trollhättan, Vänersborg, Lilla Edet, Alingsås, Ale, Lerum och Göteborg

Sammanfattning

Skriv en sammanfattning av den lokala utvecklingsstrategin. Skriv också en kort version av sammanfattningen på engelska. Sammanfattningen kan användas som en kort presentation av vad ni vill uppnå i området och hur ni vill göra det.

Max 2000 tecken

Summary

Den engelska sammanfattningen gör att er strategi och ert arbete kan synliggöras i europeiskt sammanhang och öppnar upp för internationella samarbeten.

Max 2000 tecken

Innehåll

Mall för lokala utvecklingsstrategier	1
Lokal utvecklingsstrategi för <i>[utvecklingsområde]</i>	2
Sammanfattning	2
Summary	2
1 Landsbygdsutveckling genom Leader	5
2 Strategins framtagning	5
3 Utvecklingsområdet	7
3.1 Tabell med statistik	7
3.2 Områdesbeskrivning	7
3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter	11
4 Mål, insatsområden och indikatorer	15
4.1 Vision	15
4.2 Mål	15
4.3 Insatsområden	16
4.4 Indikatorer och målvärden	18
EU:s resultatindikatorer	
Nationella indikatorer	
Lokala indikatorer	
5 Genomförande	
5.1 Kommunikation	
5.2 Urvalsprocess	
5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer	
5.4 Effekter	
5.5 Hur främjar strategin innovation?	
5.6 Övergripande principer	
6 Organisation	
6.1 Partnerskapet och föreningen	
6.2 Föreningens styrelse	
6.3 Drift – den operativa verksamheten	
7 Uppföljning och utvärdering	

1 Landsbygdsutveckling genom Leader

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 Strategins framtagning

Beskriv vilka aktörer som har medverkat i framtagandet av denna strategi och hur de har varit delaktiga, samt vilka forum som ni har använt. Beskriv också hur erfarenheter från till exempel tidigare programperioder och arbete med andra EU-fonder har tagits tillvara och byggs vidare på i arbetet med att forma strategin. Redogör på ett övergripande sätt för hur strategin har samordnats mot andra regionala handlingsplaner, utvecklingsplaner och utvecklingsstrategier och vilken påverkan detta haft på er strategis utformning och inriktning.

Max 5 000 tecken

Den nuvarande programperioden har haft en flerfondslösning för att finansiera projektidéer, där Regional- och Socialfonden har finansierat projekt jämte Jordbruksfonden. Fiskefonden har finansierat projekt inom de blåa näringarna där fiskeområden funnits, varken Göteborgs Insjörike eller Leader Längs Göta Älv har omfattats av ett fiskeområde.

Stödformen ”projektstöd för företag”, främst inom Regionalfonden, har bidragit till att enskilda företag kunnat få stöd vilket varit nytt i denna programperiod. Denna möjlighet har gjort att företag och liknande organisationer har kunnat utverka sin ordinarie verksamhet med nya kreativa lösningar och/eller nya produkter. Socialfonden har haft fokus på individers utveckling med olika arbetsmarknadsinsatser och syftet med fonden inom Leaders regi har varit att stödja personer långt från arbetsmarknaden eller öka kompetensutvecklingen för dem som redan har arbete. Trots att socialfondsprojekten är mer styrt kring deltagarrapportering och uppföljning har fonden bidragit till en del nya och

intressanta arbetssätt för att hitta lösningar på samhällets utmaningar. Erfarenheter från dessa båda fonder tar vi med oss in i den nya programperioden, trots att vi enbart kommer att arbeta med Jordbruksfonden i den kommande perioden. SJV har understrukit att åtgärder som traditionellt legat inom Social- och Regionalfonden även går att finansiera med Jordbruksfonden och det tar vi med oss in i programperioden 2023-2027.

De forum som används vid strategins framtagning är exempelvis ett djupt samarbete och erfarenhetsutbyte med andra Leaderområden som byggts upp under tidigare programperioder. Dessa har fördjupats under nuvarande period och de leaderområden som verkar inom Västra Götalandsregionens har regelbundet träffats under åren, fysiskt när det varit möjligt men också digitalt. Samarbetet har utmynnat i ett nätverk som heter Leader Västra Götaland, ett stort kontaktnät med flera olika aktörer. Exempelvis har kontaktnätet bidragit till att tjänsteman som arbetar med regional utveckling på VGR kommer att kunna återkoppla på utkastet till utvecklingsstrategin och ge synpunkter för fortsatt arbete. SJV har haft flera olika utbildningsinsatser under processens gång. Under dessa så har erfarenheter och utbyten delats deltagarna (leaderområden) emellan.

En skrivargrupp formerades under höst och vinter 2020 med några planeringsmöten i avvaktan på besked och tidsplan från Jordbruksverket (SJV). Samtal initierades under vintern med grannområdet Göteborgs Insjörike efter indikationer från SJV att den administrativa kapaciteten var en viktig faktor för nästa programperiod. De områden som var ”små” utifrån befolkningens mängd och/eller geografisk yta uppmanades att se över huruvida samarbeten med sina grannar kunde vara aktuellt. Samtal med Insjöriket pågick under några månader. När det till sist stod klart att en av Göteborgs Insjörikes medlemskommuner inte skulle ingå i ett samarbete kring Leader nästa programperiod fattades det beslut om att Alingsås och Lerum skulle ansluta sig till strategiprocessen som påbörjats av Leader Längs Göta Älv.

Arbetet med samordning av strategin påbörjades med Workshops som genomfördes i Leader Längs Göta Älvs medlemskommuner under februari 2021. SWOT-analys och riktlinjer förankrades i en referensgrupp under april månad som bestod av Leader Längs Göta Älvs arbetsutskott. SWOT-analyserna skickade också ut till deltagarna av genomförda Workshops. Först i början av juni månad kunde Alingsås och Lerum ge besked om att samverka kring strategiarbetet och då genomfördes en Workshop även i dessa kommuner. Resultaten från referensgruppens synpunkter och den samlade SWOT-analysen har därefter legat till grund för det fortsatta arbetet med strategiframtagningen. En sammanfattning och den samlade analysen lades upp på hemsidan för information. Skrivargruppen utökades innan sommaren med två tjänstemän som representerar offentlig sektor från Alingsås och Lerum och en person från civilsamhället i Lerum.

Efter semestrarna genomfördes en konferens med skrivargruppen som gjorde att gruppen koncentrerat kunde fokusera på att arbeta igenom utkastet till strategin. Det är en stor del av detta arbete som nu går ut till aktörer i området för möjligheter till synpunkter och inspel under en period om fyra veckor. Det här är ett sätt att skapa en bred förankring i området, bl.a. kommer aktörer som hittills deltagit i arbetet – tillsammans med exempelvis region, länsstyrelse, medlemskommuner, föreningar och företag i området – att få tillfälle att påverka det fortsatta arbetet.

Skrivargruppen har vid strategiarbetet tagit den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Västra Götaland i beaktande. Detta för att förstärka de insatser och behovsområden som RUS:en pekar ut som viktiga, men också för att komplettera med insatser som inte den regionala utvecklingsstrategin direkt adresserar. Agenda 2030 med de 17 globala målen har också legat till grund för strategins framtagande.

Texten kommer att kompletteras och uppdateras under arbetets gång.

3 Utvecklingsområdet

3.1 Tabell med statistik

Fyll i de statistiska uppgifter som Jordbruksverket har inhämtat och delgivit er.

Ämnesområde	Variabel	Värde	
Områdets storlek	Antal invånare	135 552	
	Storlek i km ²	2424,2	
	Invånare per km ²	56	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född	0,16	
	Andel av befolkningen i intervallerna (%):	Kvinnor	Män
	0-15 år	11	12
	16-24 år	5	5
	25-44 år	12	12
	45-64 år	13	14
	65- år	8	8

3.2 Områdesbeskrivning

Denna beskrivning av området ska göras så saklig som möjligt och inbegriper både det geografiska området och den befolkning som omfattas av strategin.

Beskrivningen rör både de natur- och kulturreсурser som finns i området, gränser till eventuella grannområden samt även struktur av näringsliv, föreningsliv, service och infrastruktur samt deras förändring över de senaste åren. Beskrivningen kan också omfattas av områdets förutsättningar vad gäller livskvalitet, lokal anda och de sociala förutsättningarna med mera.

Avgränsning av området görs antingen i form av hela kommuner eller i form av RegSO, som är delar av kommuner. Detta redogörs för i Bilaga 1 Geografisk avgränsning.

Max 8 000 tecken

Kännetecknande för hela området är att det har tätortsnära landsbygd. Det har en liknande natur, t ex många vattensystem och rika kulturbetingade naturmiljöer.

Det sammanbindande bandet för landsbygdsområdet är Göta älv och Sävån som löper genom de kulturhistoriskt värdefulla jordbrukslandskapen Götaälvdalen och Sävåns dalgång (?) för att slutligen ha sitt utflöde i havet. Göteborgsdelen består av norra Hisingen som avgränsas i norr av Nordre älv, i öster av Göta älv och i väster av Kattégatt.

Området gränsar i nordväst till “Framtidsbygder Dalsland, Årjäng, Munkedal”, i väst till “Leader Södra Bohuslän”, i söder till “Lokalt Ledd Utveckling Halland”, i öst till Leader Sjuhärad och i nordost till “Leader Östra Skaraborg”.

Delar av kulturlandskapen, Vättlefjäll, Halle-och Hunneberg och Risveden är Natura 2000-områden respektive naturreservat. Hökälla våtmarkspark är Göteborgsregionens artrikaste naturområde på häckfågel med över 100 häckande arter.

Området har i många avseenden gemensam historik, bl.a. industrihistoria, och området har även många gemensamma intressanta miljöer i form av slott, herrgårdar och bruksmiljöer som också stärker den lokala identiteten.

Statens geotekniska institut (SGI) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har identifierat 10 riskområdet för ras, skred, erosion och översvämning i landet. Göta älvdalen bedöms ha den mest allvarliga riskbilden. Riskerna är kopplade till klimatförändringen. Utredningen visar att ras, skred, erosion och översvämning kan få mycket allvarliga konsekvenser för människors liv och hälsa, för ekosystem samt för infrastruktur, bebyggelse samt kulturarvet.

Samverkan har skapats och utvecklats mellan föreningsliv, kommuner och näringsliv under de senaste två leaderperioderna i områdets norra och sydvästra del (Trollhättan, Vänersborg, Lilla Edet, Ale och Göteborg samt i området sydöstra del (Alingsås och Lerum). Denna samverkan kan fördjupas och utvecklas bland annat beroende på att de geografiska gränserna för leaderområdet har förändrats. Ett exempel på ett befintligt samverkansprojekt är Lab 190. Det är en plattform för att skapa ett modellområde för hållbar utveckling. Flera olika offentliga aktörer samverkar för att binda ihop stad och land mellan Hjällbo och Nossebro. Se länk <https://lovg.se/lab190/>

Befolkningsstruktur

Befolkningsmängden i området har ökat med drygt 7 % sedan 2015. Ökningen är större än riksgenomsnittets drygt 5 %. En av anledningarna till den goda befolkningstillväxten är att det sker en inflyttning till delar av området. Inflyttningen sker främst i de områden som ligger i anslutning Göteborg samt i de södra områdena längs den utbyggda 2-spåriga järnvägen mellan Trollhättan och Göteborg.

Andelen invånare med utländsk bakgrund har ökat från ca 19 till ca 23 % sedan 2015. Det finns dock stora variationer i området, från 8 till 90 %. I områdena Bergsjön södra och Bergsjön Rymdtorget är andelen invånare med utländsk bakgrund som störst.

Arbetslöshet

Andelen inskrivna arbetslösa varierade mellan 3 och 33 % i området år 2019. Högst andel inskrivna arbetslösa fanns i Bergsjön Rymdorget och Bergsjön Södra medan lägst andel återfanns i Lerum Aspenäs. Ungdomsarbetslösheten varierade mellan 4-33 % i området. Riksgenomsnittet inskrivna arbetslösa var 2019 12% i Sverige och ungdomsarbetslösheten var ca 17 %.

Näringsliv

Området domineras av små företag med inga eller få anställda. Det största antalet finns inom jord, skog samt relaterade verksamheter. Det finns regionala skillnader. Söderut i Ale, Alingsås och Lerum är koncentrationen av företag störst. Där dominerar hantverk, tillverkningsföretag, handel och transport. Områdets landsbygdsdelar präglas som helhet, med några få undantag, av små jordbruksenheter. Antalet aktiva lantbrukare, antalet företag och arealen jordbruksmark minskar. En del arealer ligger obrukade och vissa av dem växer igen.

Antalet betande djur, i form av nöt och får, har minskat totalt sett i området. Hästverksamheten är dock betydande och det finns både många ridskolor och många uppfödare i området. Många lantbruk har idag en del av sin inkomst från hästnäringen i form av uthyrning av stallplatser, försäljning av foder etc.

Infrastruktur

Trollhättans flygplats, E20 och det nya bredare transportstråket mellan Göteborg och Trollhättan med sin fyrfältsväg och dubbelspåriga järnväg ökar möjligheterna att möta efterfrågan av transporter av både människor och gods.

Infrastrukturplanen för Storgöteborg bygger på att huvudvägar som E6, E45, E20 och Rv40 samt järnvägar strålar ut från Göteborgs centrum. Mellan dessa huvudleder bildas ”gröna kilar” med bristfälliga tvärförbindelser mellan ytterområden och kranskommuner.

Regeringens bredbandsmål för år 2020 är att 95 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s. Det målet nåddes bara i en av kommunerna i länet. I Göteborg har 96,5% av hushållen tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s år 2020. Skillnaderna på tillgång till bredband är stora i utvecklingsområdet. I Trollhättans kommun har 94,5 % av hushållen tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s medan det i Lilla Edet är 67,1 %. Övriga kommuner i utvecklingsområdet ligger där emellan.

Turism

Naturmiljön präglas av stora skogsområden, med ett flertal vattensystem samt större och mindre sjöar. I norr finns dessutom de två platåbergen Halle- och

Hunneberg. Flera områden med särskilt höga natur- och kulturvärden har säkrats i naturreservat och andra typer av naturskydd.

Turismen baseras bland annat på natur- och kulturupplevelser som till exempel vandring, fiske, paddling, bad och museibesök. Bohusleden och Vildmarksleden, som ingår i Europa Vandringsled går igenom delar av området. Utöver dessa så finns ett stort antal vandringsleder som till exempel Gotaleden och Pilgrimsleden Göta Älv.

Halle- och Hunneberg, Bredfjället, Risveden och Lärjeåns dalgång är några exempel på naturreservat som lockar besökare.

Även vattenvägar och cykelvägar i vackra miljöer är betydelsefulla. Sportfiskare och båtutrustning attraheras till exempel av Göta älv, Anten och Mjörn. I Lilla Edet finns bland annat Sveriges äldsta sluss.

Området innehåller många gamla spår av människor och det finns både stenåldersboplatser, bronsåldersrösen och fornborgar från järnåldern. Det finns även andra kulturhistoriska platser, som till exempel Nääs fabriker, Gräfsnäs slottsruin och slottspark samt Anten-Gräfsnäs smalspårig museijärnväg som är välbesökta turistmål.

Områdets kulturarv synliggörs genom hembygdsföreningar och museer som drivs såväl ideellt som offentligt. Slott, herrgårdar och bevarade bruksmiljöer ligger naturskönt i området och ger en bild av industrialismens era med de verksamheter som uppstod kring fornsar och vattendrag. Speciellt för området är konstrundan "Konstriket" och "Insjörikets Mat-och Trädgårdsrunda" som båda startade med hjälp av Leader

Föreningsliv

I området finns ett rikt och brett föreningsliv. Den utvecklingsvilja och det lokala engagemang, byggd på delaktighet, som finns i dessa föreningar kommer att vara en viktig dimension i strategin. Under tidigare programperioder har olika typer av föreningar ofta varit initiativtagare, projektägare eller medlemmar i projektens partnerskap. Under pandemin så har föreningslivet påverkats på grund av att olika aktiviteter har ställts in. Vad det får för konsekvenser på längre sikt är svårt att säga. I flera föreningar finns en tendens till att färre personer vill engagera sig ideellt och att medelåldern i styrelsen är hög. På längre sikt kan detta leda till att föreningar försvinner/dör ut.

Service

Det finns stora skillnader i området. I vissa områden är den lokala servicen väl utbyggd medan den i andra områden minskar. Att resurser satsas i de större tätorterna, medan landsbygdsområdena tappas servicefunktioner, är en upplevelse

hos många boende där. Det påverkar känslan av stolthet, delaktighet och därmed engagemanget.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Gör en SWOT-analys och bifoga resultatet av analysen i bilaga 2.

Beskriv områdets behov- och utvecklingsmöjligheter där en summering av styrkor, svagheter, hot och möjligheter har vägts av mot varandra. Resultatet av er SWOT-analys ska ligga till grund för beskrivningen. Om ni gjort flera analyser som till exempel omvärldsanalys eller för specifika teman kan även dessa vägas in i er beskrivning.

Max 8 000 tecken

Sammanställning och slutsatser av SWOT-analyserna våren 2021.

Området är ett mellanland mellan storstad och landsbygd och detta påverkar demografi, ekonomi, ekologi, arbetsmarknad, kultur m.m. Det präglar också såväl behov som utvecklingsmöjligheter. Det finns goda möjligheter för utveckling och förnyelse av de gröna näringarna i området. Upplevelser blir allt viktigare för ekonomin, och i området kan detta kopplas till bland annat besöksnäringen. Området har också stor potential när det gäller att utveckla nya samverkansformer för nya lösningar mellan land och stad. Samtidigt kommer området framöver att få en växande grupp äldre som är friskare och alltmer heterogen än tidigare. Kompetensförsörjningen i området kan förväntas bli god genom närheten till utbildningsutbud och en ökad inflyttning av högutbildad arbetskraft från angränsande städer.

En grund för fortsatt utveckling utifrån denna lägesbeskrivning har lagts under de föregående leaderperioderna. Denna strategi vill fortsätta i samma anda under kommande period och bygga vidare på de positiva insatser, resultat och effekter som hittills uppnåtts.

Näringsliv, infrastruktur

Området ansluter till ett stort upptagningsområde vilket är en styrka när det gäller marknader, demografi och utbildning. Infrastrukturen är god med E6, E20, E45, järnvägs- och bussförbindelser, pendeltrafik och närhet till flygplatser.

Befolkningsstillväxten i stort är god vilket ger förutsättningar för nyföretagande och innovation. Det finns gott om mark för exploatering och prislägena på lokaler och mark är generellt sett lägre än i stadsområdena. Näringslivet är aktivt och brett med såväl bruksorter med större företag och andra orter med mycket småföretagande. Det finns också många goda exempel på sammanhållning och samverkan mellan föreningsliv och näringsliv. Överlag upplevs också stöd och kontakter med

kommunerna i området som goda. En stärkt samverkan inom vårt geografiska område kan - om den utvecklas väl - göra att det stärks ytterligare inom många olika verksamhetsområden.

Digitaliseringen pågår, men inte i den omfattning som många önskar. En digital utveckling och mognad lokalt kan ses som en stor potential riktad mot såväl närområdets stora städer, som de globala marknaderna.

Men närheten till de stora städerna innebär också utmaningar. Städernas och särskilt Göteborgs dominans gör det ibland svårt att kommunicera och synliggöra vissa områden, varumärken och besöksmål. Vissa delar av området har få ingångsarbeten som inte kräver utbildning/erfarenhet, men man noterar också problem med kompetensbrist och att den kompetens som finns inte matchar behoven. Det finns också orter som upplever "identitetskris" genom förvandlingsprocessen från bruksort till kranskommun.

Synen på, och möjligheterna till, ett flexibelt och innovativt entreprenörskap behöver förändras. Ett bredare perspektiv på entreprenörskap, olika typer av företagande, till exempel socialt företagande, kooperativ mm behövs för att inte exkludera någon från möjlighet till näringsverksamhet och försörjning. Olika samhällsutmaningar kräver olika organisationsformer, inte bara traditionellt företagande. Det kan handla om socialt företagande, deltidsföretagande, egenanställning, föreningsdrivna lösningar och mycket mer. Undersökningar visar att vi går alltmer mot ett samhälle där människor är både och – i stället för antingen eller – där man inte längre är arbetslös eller arbetande, utan timanställd, företagare och studerande samtidigt.

Besöksnäring

Även besöksnäringen har gynnsamma förutsättningar med närheten till storstadsområdenas stora marknadspotentialer. Blandningen av sjöar, vattenleder, skog, berg, vandringsleder och naturhistoriskt attraktiva miljöer öppnar för många olika målgrupper. En lång och rik kultur- och industrihistoria bidrar till en stark gemensam identitetskänsla i många delar av området.

Tillgängligheten till besöksmål kan och måste förbättras i vissa delar av området om det ska kunna utvecklas en konkurrenskraftig besöksnäring. Tillgång till gästboenden måste öka, liksom anläggningar som parkeringsplatser, toaletter, cykelvägar, skyltning mm.

Avsaknaden av en plan som visar av vem och hur det strategiska arbetet med små och/eller nya besöksmål/turistsatsningar kan drivas, gör att de kompetenser som finns i området inte alltid hittar varandra. Det ställer stora kunskapskrav på en framtida turistverksamhet och det ger också nya möjligheter till att hitta nya fokusområden. Besöksnäringen kan stärkas genom höjd kompetens hos lokala aktörer.

Av analysen framgår också att det är angeläget att stimulera fortsatta satsningar på nya former av turism av upplevelse-, aktivitets- och kunskapskaraktär där besökaren mer aktivt deltar i tjänsteleveransen. Genom skapandet av specifika program för besökare kan också lokala aktörer från landet och staden knytas ihop.

Gröna näringar, stad och land

Landsbygden längs Göta älv, i norra Göteborg, längs Säveån och i Alingsås omland är en levande och omväxlande miljö där närheten mellan land och stad ger ovanligt goda möjligheter till naturnära upplevelser och en dynamisk utveckling av gröna näringar på en växande marknad.

Ett strukturellt problem är att en effektiv lokal logistik mellan lokala marknader och landsbygd – närliggande tätorter ofta saknas, vilket försvårar och fördyrar lokal livsmedelsproduktion. Dåliga tvärförbindelser i området bidrar till detta liksom begränsad tillgång till service utanför centralorterna.

Det finns även ett stort kunskapsbehov och anknytning till aktuell forskning, eftersom det ofta handlar om nya tekniker, nya affärsmodeller m.m. för att uppnå en långsiktigt hållbar omställning.

De traditionella näringarna på landsbygden avvecklas och antalet betande djur minskar. Det resulterar i minskad biologisk mångfald och minskad attraktivitet. Utifrån internationella erfarenheter av grön stadsutveckling och affärsutveckling kan dessa förhållanden vändas till högintressanta utvecklingsmöjligheter. Här är innovativt arbete för att utveckla det hållbara brukandet av ekosystemtjänster centralt.

En ökad efterfrågan på genuina upplevelser och ökat intresse för livsmedel och närproducerade produkter gör maten viktig och det tätortsnära läget kan få betydelse då det där finns köpstarka kunder. Detta kräver dock kraftigt utvecklade insatser inom lokal produktion, lokal förädling, klimatsmart logistik och distribution, marknadsföring och positionering gentemot andra regioner med en liknande potential. Samverkan mellan lokala aktörer behöver stärkas och kan ge stora vinster i form av gemensamt erfarenhets- och kunskapsutbyte, nya finansieringsformer m.m.

Utvecklingsmöjligheter ligger i att öka och stimulera den lokala livsmedelsproduktionen och skapa samarbeten mellan stad och landsbygd för försäljning av lokalproducerat, utveckla smart logistik och distribution, t.ex. REKO-ringar, andelsjordbruk och liknande nya lokalekonomiska modeller.

Ett exempel är LAB190 som försöker utmana administrativa gränser och sektorstänkande och istället försöker stärka funktionella samband och helhetsperspektiv. En viktig utgångspunkt är också invånarnas delaktighet i områdets utveckling och en samverkan mellan offentlig, privat och idéburen sektor. Fokus ligger på gröna näringar, besöksnäring och infrastruktur.

Bo och leva

För att uppnå en bra livskvalitet för alla åldersgrupper behöver förutsättningarna för att leva, bo och verka förbättras. Det handlar bland annat om tillgång till olika typer av service, både offentlig och privat, väl fungerande infrastruktur, alternativ i boendet, tillgång till olika former av mötesplatser samt möjligheter till en aktiv fritid och kultur oavsett ålder, kön och intresse. Närhet till natur- och kulturvärden förknippas också ofta med livskvalitet. Genom att lyfta fram det egna kulturarvet och dess historia kan lokalsamhället och identiteten stärkas.

Delar av området lider idag av strukturella svårigheter att ta till vara dessa möjligheter, eftersom de angränsande storstädernas sociokulturella och ekonomiska dominans skapar svårigheter för de stadsnära lokalsamhällena. Kulturarven prioriteras inte, och de lokala ekonomiska och sociala flödena tenderar att styras ut från området och sugas in till storstadsmagneterna.

En god livskvalitet ger stimulans till kreativitet, utvecklingsvilja och egenansvar. Detta är också en av förutsättningarna för att området ska ha en positiv befolkningsutveckling och även möjliggöra en utjämning i åldersstrukturen. I området finns ett rikt och brett föreningsliv, men den utvecklingsvilja och det lokala engagemang, byggt på delaktighet, som finns i dessa föreningar måste få särskilt stöd i att hitta sin egen profil och roll mellan stad och land.

Att ungdomar flyttar för att skaffa sig en utbildning är positivt, och här är storstädernas rika utbildningsutbud en tillgång för området. Det finns också en tydlig tendens till inflyttning i området, främst i åldersgruppen 30 – 34 år. Att utveckla och skapa en attraktiv boendemiljö som fångar upp dem som väljer att lämna storstaden, men ändå leva i dess närhet, är viktigt för att långsiktigt behålla de nya familjerna.

Klimatfrågan är bred och kräver förändringar av våra system för boende, transporter samt produktion och konsumtion av varor och tjänster i utvecklingen av en mer klimatsmart ekonomi. Idag är hela området starkt beroende av pendling till storstadsområdena. För att minska CO₂-belastningen krävs en rad långsiktiga strukturella förändringar som underlättar för människor att arbeta i eller nära hemmet, och minskar behovet av långa arbetsresor. Lokal energiproduktion samt energiomställning när det gäller bostäder, industri och livsmedelsproduktion är nödvändig för att minska påverkan på klimatet. Produktionen samt omställningen kan komma att bidra till nya jobb och ekonomisk utveckling.

4 Mål, insatsområden och indikatorer

4.1 Vision

Formulera en vision för ert område som indikerar hur ni ser på er önskade situation i framtiden.

Text max 700 tecken

”Stadsnära landsbygd i balans och utveckling”

Tillväxten och förtätningen av städerna som omger vårt Leaderområde kommer att fortsätta under programperioden. Därför tar visionen sikte på insatser som kan balansera denna utveckling utifrån den omgivande landsbygdens perspektiv, behov och möjligheter. Långsiktiga effekter att eftersträva är att området gynnas av storstadsutvecklingen samtidigt som städerna runt området får tillgång till resurser på ett sätt som gynnar alla parter och aktörer ekonomiskt, ekologiskt, socialt, och kulturellt.

4.2 Mål

Punkta upp vilka mål som ni ska arbeta mot i strategin. I textrutan ska ni sedan beskriva hur ni kommit fram till respektive mål. Förklara på vilket sätt era mål knyter an till de behov ni identifierat i SWOT-analysen samt hur samordning med andra utvecklingsplaner i området haft påverkan på ert val av mål.

Här ska ni även fördjupa resonemanget med hur era valda mål bidrar till målen inom den Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

Vi rekommenderar att ni har mellan två till fem mål totalt.

Text max 3000 tecken

Mål 1. Stärka området som attraktiv plats

Syftet är att ta tillvara de stora utvecklingsmöjligheter som finns för att främja en mer levande och tillgänglig bygd mellan land och stad. Målet är att skapa ett område som attraherar såväl tillfälliga besökare och turister som permanent boende. Att skapa fler och nya typer av lokala mötesplatser för gränsöverskridande och nyskapande möten mellan människor med olika bakgrund kan bidra till målet. För att nå målet krävs nya former av samarbeten mellan offentlig, privat och ideell sektor.

Flödet av människor, varor och tjänster mellan tätorter och landsbygd ska underlättas så att det blir mer balanserat. Möjligheterna för dem som bor i tätorten att besöka området ska underlättas, men även att lokala producenter i området lättare ska kunna nå marknaden i stadsområdena.

Mål 2. Skapa ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

För att företag och goda idéer ska ha möjlighet att utvecklas behövs stimulans och stöttning för entreprenörer och nyföretagare, genom projekt som exempelvis satsar på mötesplatser, utvecklingsnav, Co-working Spaces, samarbete och kompetensutveckling samt forskning och innovation (FoI).

Detta är i sin tur en grogrund för nya samarbeten, företag, produkter och tjänster. Genom att ge ungdomar möjlighet och ansvar att utveckla sina idéer kan deras entreprenöriella tänkande utvecklas och stärkas. Vikten av framtidstro och visioner för en hållbar näringslivsutveckling är också något som lyfts fram i Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi.

Mål 3. Gynna en hållbar omställning

Genom rätt förutsättningar kan nya, innovativa lösningar för miljömässig hållbarhet möta de stora utmaningar inom miljöområdet som vi står inför. Att exempelvis stödja innovativa lösningar för lokal produktion, förädling, klimatsmart när-logistik, marknadsföring, ökad tillgänglighet och konsumtion av varor och tjänster kan vara en viktig väg. Det kan handla om energi-effektivisering, satsning på innovationer för förnybar energi, miljö och klimatsmart byggande. Det kan också handla om initiativ för lokalekonomisk analys för lokal utveckling, sociala ekonomin, cirkulärekonomi, hållbar affärsutveckling och nya samverkansformer.

Målen knyter väl an till Västra Götalandsregionens utvecklingsplan där det övergripande målet är "Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle". Där definieras delmålen som "Fossilt oberoende och cirkulärt", "Jämlikt och öppet" samt "Robust och sammanhållet", vilka alla ligger i linje med målen i denna strategi.

4.3 Insatsområden

Beskriv de insatsområden ni har identifierat. Insatsområdena utgör strategins verktyg och anger inom vilka områden som utvecklingsinsatserna ska ske. Insatsområdena ska kunna härledas från behovsbeskrivningen i avsnitt 3.3. Beskriv även hur insatsområdena kan bidra till målen som identifierats under 4.2.

Text max 3 000 tecken

Kompetensutveckling bidrar till mål 1, 2 och 3

Generellt är kompetens- och kunskapsutveckling ett av strategins viktigaste insatsområden. Området har goda möjligheter att dra nytta av det stora utbud av kvalificerad utbildning och forskning som finns såväl inom som utanför universitet och högskolor i de anslutande storstadsområdena. Det behövs mer kunskap i området inom områden som besöksnäring, företagande, lokalekonomisk utveckling, ekologisk omställning och utveckling, energiproduktion, eko-interkulturell omställning och grön integration mellan land och stad.

Lokal samverkan bidrar till mål 1, 2 och 3

Samverkan är en förutsättning för långsiktigt framgångsrik lokal utveckling. En utvecklig baserad i lokalsamhället kräver samverkan mellan aktörer i området, kommuner, och/eller angränsade Leaderområden. Den bygger på engagemang och medskapande samarbete på lika villkor mellan civilsamhälle, offentlig sektor, näringsliv och/eller FoU samt samverkanslösningar för hållbar omställning - lokalt och regionalt. Förstudier och pilotprojekt är viktiga delar i utvecklingsarbete för att uppnå en strukturell långsiktighet.

När människor med olika kompetenser, erfarenheter och/eller behov möts och arbetar tillsammans mot en gemensam målsättning ökar chansen att lyckas. Risken för stuprörstänk minskar. Administrativa begränsningar som till exempel kommungränser blir inte ett hinder.

I projekten ska det vara möjligt att få stöd för fysiska eller digitala mötesplatser, workshops, förstudier och pilotprojekt.

Kommunikationsinsatser bidrar till mål 1, 2 och 3

Effektiv och tydlig kommunikation är nödvändig för alla mål. Det är grunden för all samverkan. Det kan handla om att kommunicera utbudet av tjänster och/eller produkter till potentiella kunder (marknadsföring) men även att kommunicera ett behov till producenter, föreningar, myndigheter etc. Det är även viktigt att resultat och slutsatser från pilotprojekt, omställningsprojekt etc. kommuniceras så att andra kan dra nytta av de erfarenheter projektet har gett.

Investeringar bidrar till mål 1, 2 och 3

Långsiktigt syftande investeringar är ett av de viktigaste bidragen till att effektmål nås. I strategin ska detta insatsområde bidra till finansiering av exempelvis material, maskiner, digitalisering som tydligt kopplar till strategins mål.

Särskild prioritet ska ges de mindre utvecklade delarna av områdets besöksnäring, satsningar inom kultur och fritid, diversifiering av företag i riktning mot hållbar omställning, ökad attraktivitet och innovation, samt service i de områden där lokal service är eftersatt eller saknas.

4.4 Indikatorer och målvärden

Indikatorer kommer att väljas och anges på tre olika nivåer – EU-nivå, nationell nivå och lokal nivå. För samtliga nivåer kommer indikatorerna ni kan välja på att distribueras under våren 2021 i färdiga dokument med koder, namn och definitioner. Ni ska alltså föra in de indikatorer som passar bäst att mäta framsteg mot era mål, inte alla som skulle kunna användas.

Till den första inlämningen i oktober 2021 ska indikatorerna som ni tänker använda anges, men ni ska inte ange målvärden förrän den slutliga inlämningen i september 2022.

Beskriv varför ni har valt de indikatorer ni har angett i tabellen och förklara hur de kan hjälpa er att mäta framsteg mot era mål.

Max 6 000 tecken för samtliga tre grupper av indikatorer.

Indikatorerna på EU-nivå fokuserar på faktorer som leder till positiv och varaktig förändring. De relaterar till strategins inriktning på effektmål som stödjer områdets geografiska läge mellan land och stad. Kombinationen av nyföretagande, kunskapsutveckling och investeringar i miljöhållbara verksamheter och innovationer behöver styras och samordnas med områdets omgivande storstadsområden. Genom att använda ortens unika styrkor och möjligheter bidrar aktiva invånare till en hållbar utveckling i området. De kommer att utveckla och förverkliga strategier med utgångspunkt i ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet, ofta genom innovation och med hjälp av digital teknik. Arbetet kommer att utgå från nya initiativ, eller sådana som redan finns, och finansieras av offentliga aktörer, privata aktörer eller både och. Smarta landsbygder gynnas av samarbete och nätverkande med andra platser - både på landsbygd och i stad.

Även på den nationella nivån ska indikatorerna bidra till att ge ett mått på förändringskraften i områden. Här är förutom näringslivsutveckling även graden av lokal samverkan en viktig faktor för att nå strategins mål. Nya mötesplatser och nya samarbeten indikerar att människor har möjlighet att mötas och, i vissa fall, utveckla nya samarbeten. Att mötas behöver inte alltid syfta till att lösa problem och/eller sätta mål.

Antalet dagsbesökare indikerar hur väl ett besöksmål lyckas tillgodose sina kunders förväntan vad gäller upplevelse och service. Det visar även hur väl marknadsföringen fungerar. Ett ökat antal besökande visar på att området attraherar besökande.

Nya fritids- och kulturverksamheter indikerar att utbudet ökar. Det stärker området som attraktiv plats. En aktiv fritid kan också som effekt ge en positiv utveckling av folkhälsan.

På den lokala nivån är indikatorerna mer specifika, och även här ska de på olika sätt bidra till att ge en bild av effekterna av strategins tre mål. I många fall samspelar och kompletterar indikatorerna varandra, även mellan det tre övergripande målen. Sammantaget ska de bidra till att ge en så tydlig bild som möjligt av hur strategin bidrar till att utveckla området i relation till de omgivande storstadsområdena.

Indikatorerna "Nya besöksmål", "Restaurerade natur- och kulturmiljöer", "Nya eller restaurerade leder", "Bevarande fritids och kulturaktivitet" och "Nya

föreningar” visar på att aktiviteter har genomförts i syfte att stärka området som attraktiv plats för boende och/eller besökande. För att kunna starta upp, driva och vidareutveckla olika verksamheter/aktiviteter kan invånare och de som verkar i bygden till exempel behöva kompetensutveckla, samverka, marknadsföra och även i vissa fall genomföra investeringar.

I ett attraktivt område känner sig invånare och verksamma sig delaktig i att på olika sätt utveckla sin bygd. Indikatorn *“företag som får stöd”* visar på näringslivets delaktighet. Indikatorn *“Projektdeltagare som upplever ökad inkludering”* är ett mått på hur projektdeltagarna upplever att de har tillhörighet. Det kan vara tillhörighet till en grupp människor till exempel i en förening men även tillhörighet i ett område eller en bygd. En känsla av tillhörighet kan vara en drivkraft för att skapa ett engagemang i olika frågor.

Inkludering innefattar även människor med utländsk bakgrund. Genom sin närhet till storstadsområden kan området och strategin bidra till minskad segregation och ökad inkludering i särskilt utsatta områden.

Ungdomar och unga vuxna har en viktig roll i arbetet att stärka området som attraktiv plats. Området ska vara attraktivt för ungdomar och unga vuxna men det ska även attrahera besökande i samma ålder. För att lyckas med det så måste ungdomar och unga vuxna vara delaktiga på olika sätt. Det kan till exempel vara som deltagare i olika projekt och aktiviteter men även som projektledare. Indikatorerna *“Deltagare kvinnor under 25”*, *“Deltagare män under 25”* samt *“Projekt som drivs av unga”* visar på de ungas delaktighet.

För att stärka området som en attraktiv plats så behöver människor mötas i “nya” konstellationer. Här kommer indikatorer som *”Nya nätverk”* och *“Organisationer i nya nätverk”* kunna peka på att dessa konstellationer uppstår.

Mål 2 handlar om att stimulera kreativitet, entreprenörskap och företagande i syfte att utveckla befintliga eller nya tjänster och produkter. För att lyckas måste ett antal befintliga företag bli engagerade och delaktiga. Indikatorn *“Företag som får stöd”* kommer att visa på befintliga företags delaktighet. Ungdomar och unga vuxna är en viktig grupp. Därför finns indikatorerna *“Deltagare, kvinnor under 25 år”* samt *“Deltagare, män under 25 år”* med.

Företag och goda idéer kan utvecklas när civilsamhället, offentliga sektorn, näringslivet och/eller FOU samverkar. Indikatorerna *“Organisationer i nya nätverk”* samt *“Utökade nätverk”* kommer att visa på att nya former av samverkan skapas.

I processen när en ny produkt eller tjänst utvecklas görs (ofta) en affärsplan. Indikatorn *“Framtagna affärsplaner”* kommer att visa på hur många initiativ som har tagits för att utveckla potentiella nya varor och tjänster. Indikatorn

“*Diversifierade företag*” kommer att visa hur många företag som faktiskt, med hjälp av Leader, har diversifierat sin produktion.

Genom rätt förutsättningar kan nya, innovativa lösningar för miljömässig hållbarhet möta de stora utmaningarna inom klimat- och miljöområdet som vi står inför. Även här måste människor mötas i nya konstellationer. Indikatorer “*Nya nätverk*” och “*Organisationer i nätverk*” kommer att visa på att dessa konstellationer bildas. Nya lösningar på miljö- och klimatproblem kommer behöva utvecklas och testas. Indikatoren “*Nya lösningar på miljö- och klimatproblem*” kommer att indikera att dessa utvecklas.

Det kommer att vara viktigt att alla sektorer (näringsliv, offentlig sektor och civilsamhället) är delaktiga. Indikatorerna “*Företag som söker stöd*” och “*Organisationer som gör insatser för att minska klimatpåverkan*” kommer att visa på företags och organisationers delaktighet. I civilsamhället har gruppen ungdomar och unga vuxna pekats ut som en viktig grupp eftersom de förväntas bära en allt större del av samhällsansvar under kommande decennier. Indikatoren “*Deltagare, kvinnor under 25 år*” och “*Deltagare, män under 25 år*” blir därför också ett mått på vilket långsiktigt engagemang som kan förväntas när det gäller miljömässig hållbarhet i området.